

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Beredningen av propositionen har föranletts av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, nedan *marknadskontrollförordningen*, som förutsätter kompletterande nationella bestämmelser. Bestämmelserna om marknadskontroll har harmoniserats på EU-nivå genom marknadskontrollförordningen, som omfattar 70 olika produkträttsakter som utarbetats på EU-nivå. Som stöd för tillämpningen av marknadskontrollförordningen behövs det nationella kompletterande bestämmelser om till exempel marknadskontrollmyndighetens befogenheter samt om de påföljder som marknadskontrollförordningen förutsätter.

Marknadskontrollförordningen har genomförts etappvis. Bestämmelserna i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter (1137/2016), nedan *marknadskontrollagen*, har anpassats för att motsvara marknadskontrollförordningens krav. Marknadskontrollagen är en horisontell lag om marknadskontrollen, vars tillämpningsområde har utsträckts till flera produktsektorer inom olika förvaltningsområden. Marknadskontrollagen omfattar en stor del av de produktsektorer på vilka marknadskontrollförordningen tillämpas. Ändringar i marknadskontrollagen som följer av marknadskontrollförordningen har föreslagits bland annat genom regeringens proposition RP 139/2021 rd.

Nationella kompletterande bestämmelser som stöd för tillämpningen av marknadskontrollförordningen behöver utfärdas också inom produktsektorerna för leksaker, maskiner som är avsedda att användas av konsumenter, mätinstrument och gasanordningar. I denna proposition föreslås kompletterande bestämmelser för dessa produktsektorer. Avsikten är att utnyttja den horisontella marknadskontrollagen också i fråga om dessa produktsektorer. Lagen om mätinstrument (707/2011) och gasanordningslagen (502/2018) hör redan till marknadskontrollagens tillämpningsområde, men för deras del föreslås i detta sammanhang sådana påföljdsbestämmelser som marknadskontrollförordningen förutsätter.

1.2 Beredning

1.2.1 Beredningen av EU-rättsakten

Europeiska kommissionen lade den 19 december 2017 fram ett förslag till en marknadskontrollförordning (COM(2017) 795 final). Förslaget till förordningar ingick i det så kallade varupaketet, som också innehöll ett förslag till en förordning om ömsesidigt erkännande (COM(2017) 796 final). I paketet ingick också kommissionens meddelande Varupaketet: stärkt förtroende för den inre marknaden (COM(2017) 787 final) samt två rapporter från kommissionen. Initiativen utgjorde ett led i genomförandet av kommissionens strategi för den inre marknaden (COM(2015) 550 final).

I förslaget till marknadskontrollförordning ingick kommissionens konsekvensbedömning (SWD(2017) 466 final) samt en sammanfattning av konsekvensbedömningen (SWD(2017) 467 final). Förslaget bedömdes ge flera positiva effekter. Det bedömdes att genom förslaget utvecklas och effektiviseras regleringen av EU:s marknadskontroll så att produktöverensstämmelse, störningsfrihet och förtroende främjas på den inre marknaden.

Behandlingen av kommissionens förslag till marknadskontrollförordning i rådets arbetsgrupp inleddes i januari 2018. Förslaget till förordning behandlades i rådets arbetsgrupp för teknisk harmonisering. Europeiska unionens råd och parlamentet godkände marknadskontrollförordningen i juni 2019.

Utkastet till U-skrivelse om kommissionens förslag bereddes vid arbets- och näringsministeriet och behandlades vid ett möte den 14 februari 2018 i EU8 (sektionen för den inre marknaden), som lyder under kommittén för EU-ärenden. Före mötet kunde utkastet till skrivelse kommenteras av ett flertal centrala intressentgrupper inom produktreglering och marknadskontroll. Statsrådets skrivelse U 12/2018 rd om förslaget till marknadskontrollförordning överlämnades till riksdagen i mars 2018. Ekonomiutskottets utlåtande EkUU 12/2018 rd till stora utskottet blev färdigt den 3 april 2018. Riksdagens ståndpunkt i enlighet med ekonomiutskottets utlåtande godkändes i stora utskottet den 6 april 2018.

Finland stödde i huvudsak förslaget till förordning och ansåg att dess målsättningar var välgrundade. Finland understödde förslagets syfte att på olika sätt främja överensstämelsen med kraven för produkter som ges tillträde till den inre marknaden. Finland ansåg det föredömligt att förslaget på det hela taget verkar närma sig frågan så att åtgärderna är möjliga att genomföra ändamålsenligt inom ramen för de nationella kontrollmyndigheternas resurser. Finland ansåg dock att det är viktigt att de förfaranden som avses i förordningen inte de facto medför onödigt administrativ eller annan börda för myndigheter, kontrollobjekt eller andra verksamhetsutövare. I fråga om de befogenheter som ingick i förslaget till förordning ansåg Finland att det är viktigt att utövandet av befogenheterna inte är problematiskt med avseende på grundlagen, till exempel i fråga om inspektioner som utsträcks till området för hemfriden. Det ansågs också viktigt att behörigheternas rimliga proportioner, ändamålsenlighet och praktiska genomförande säkerställs.

1.2.2 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid arbets- och näringsministeriet.

Den 14 april 2022 begärde arbets- och näringsministeriet utlåtanden om utkastet till regeringens proposition. Den finska språkversionen av förslaget var ute på remiss från den 14 april till den 27 maj 2022, och den svenska språkversionen från den xx xx till den xx xx 2022. Utkastet till proposition var tillgängligt i utlåntjänsten för den offentliga förvaltningen (utlåtande.fi), där alla organisationer och medborgare kan lämna utlåtanden. Det var också möjligt att lämna utlåtanden till arbets- och näringsministeriets registratorskontor.

2 EU-rättsaktens målsättning och huvudsakliga innehåll

Marknadskontrollförordningen är en horisontell rättsakt med brett tillämpningsområde som gäller marknadskontrollen av olika produktgrupper. Dessutom föreskrivs det i förordningen om kontroll vid de yttre gränserna, och ekonomiska aktörer åläggs vissa skyldigheter. Marknadskontrollförordningen omfattar 70 olika produkträttsakter som utarbetats på EU-nivå.

Målet med marknadskontrollförordningen är att förbättra den inre marknads funktionssätt genom att stärka marknadskontrollen av produkter som omfattas av den harmoniserade unionslagstiftning som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen. Syftet med detta är att säkerställa att endast produkter som uppfyller en hög kravnivå vad avser skydd för bland annat hälsa och säkerhet, konsumentskydd och miljöskydd tillhandahålls på unionsmarknaden. Samtidigt säkerställs fri rörlighet för produkterna inom unionen. För att uppnå dessa mål föreskrivs det i förordningen bland annat om vissa skyldigheter för ekonomiska aktörer, om marknadskontrollmyndigheternas minimibefogenheter, om gränsöverskridande samarbete mellan tillsynsmyndigheterna samt om samarbete med tullmyndigheterna.

I kapitel I i marknadskontrollförordningen fins allmänna bestämmelser, bland annat om tillämpningen av förordningen. I kapitel II i förordningen finns bestämmelser om uppgifter för ekonomiska aktörer. I artikel 4 i förordningen anges det som förutsättning för marknadsföring av produkter inom EU att för dem har utsetts en ekonomisk aktör som är etablerad i unionen och som är ansvarig för vissa uppgifter för att säkerställa och påvisa produktens överensstämmelse med kraven och som marknadskontrollmyndigheten kan rikta vissa åtgärder mot. Dessutom finns i samma kapitel till exempel bestämmelser om ekonomiska aktörers skyldighet att samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna. I kapitel III i förordningen föreskrivs det om stöd till och samarbete med ekonomiska aktörer. I kapitel IV i förordningen föreskrivs det om organisatoriska och allmänna krav på marknadskontrollen. I kapitlet finns bestämmelser bland annat om det centrala samordningskontoret och om riskbaserad kontroll samt om nationella strategier för marknadskontroll. I kapitel V föreskrivs det om marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och uppgifter. I artikel 14 finns en omfattande förteckning på befogenheter som behövs för marknadskontrollen, och medlemsstaterna ska säkerställa att deras marknadskontrollmyndigheter har de befogenheterna. Dessutom innefattar kapitlet bestämmelser bland annat om täckandet av marknadskontrollmyndigheternas kostnader, systemet för snabbt informationsutbyte och unionsprovsningsanläggningar. Bestämmelserna i kapitel VI i förordningen berör gränsöverskridande ömsesidig assistans mellan marknadskontrollmyndigheterna, och bestämmelserna i kapitel VII förfaranden för yttre gränskontroll. I kapitel VIII föreskrivs det om samordnad tillsyn och internationellt samarbete, och i kapitel IX om unionsfinansiering. Kapitel X i förordningen berör ändringar i vissa andra rättsakter, och i kapitel XI som innehåller slutbestämmelser föreskrivs det bland annat om sanktioner, kommittéförfarande och förordningens ikraftträdande.

I marknadskontrollförordningen ges medlemsstaterna nationellt manöverutrymme i fråga om genomförandet av påföljdsbestämmelser. Eftersom det föreskrivs om minimibefogenheter för

marknadskontrollmyndigheterna får det nationellt föreskrivas om mer omfattande befogenheter. Vid utövande av befogenheterna ska nationell rätt iaktas och i synnerhet de procedurmässiga rättigheterna och de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses. Dessutom genomförs den egentliga organiseringen av marknadskontrollen, dvs. utseendet av myndigheter och organiseringen av arbetet, på det sätt som respektive medlemsstat anser vara bäst. Det hör till medlemsstaternas befogenheter att föreskriva om påföljder. I marknadskontrollagen föreskrivs det om vite och hot om tvångsutförande. I sektorlagarna föreskrivs det om straffrättsliga och ekonomiska påföljder.

3 Nuläge och bedömning av nuläget

I Finland har bestämmelserna om marknadskontroll i huvudsak varit decentraliserade: det har föreskrivits särskilt om marknadskontrollen inom olika förvaltningsområden och produktsektorer. Bestämmelserna om marknadskontroll började harmoniseras när den horisontella marknadskontrollagen trädde i kraft 2017. I lagen föreskrivs det om marknadskontrollen för de produktsektorer som hör till dess tillämpningsområde. I samband med genomförandet av marknadskontrollförordningen har marknadskontrollagens tillämpningsområde utökats med flera produktsektorer inom olika förvaltningsområden och marknadskontrollagen täcker för närvarande en stor del av de produktsektorer som hör till marknadskontrollförordningens vidsträckta tillämpningsområde. Sådana ändringar i marknadskontrollagen som marknadskontrollförordningen förutsätter har föreslagits tidigare (RP 139/2021 rd) och det sammanhanget har de bestämmelser om den nationella marknadskontrollen som marknadskontrollförordningen förutsätter beskrivits mer ingående i avsnitt 3 Nuläget och bedömning av nuläget i regeringens proposition. Marknadskontrollagen innehåller i nuläget de bestämmelser om tillsynsmyndighetens befogenheter och åtgärder som marknadskontrollförordningen förutsätter. Sådana bestämmelser om sanktioner som marknadskontrollförordningen förutsätter ingår ändå inte i marknadskontrollagen, utan det föreskrivs separat om sanktioner inom respektive produktsektor.

Lagen om leksakers säkerhet innehåller bestämmelser om krav på leksaker och genom den har genomförts Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/48/EG om leksakers säkerhet (nedan *leksaksdirektivet*). Som leksaker betraktas med vissa undantag produkter som är konstruerade eller avsedda för barn under 14 år att användas i lek. Lagen innehåller bestämmelser om bland annat näringsidkarnas skyldigheter och överensstämmelse med kraven hos leksaker samt bedömning av överensstämmelse med kraven och organ för bedömning av överensstämmelse. Marknadskontrollen av leksaker utförs för närvarande i enlighet med bestämmelserna om tillsyn i konsument säkerhetslagen (920/2011). Marknadskontrollmyndighet är i enlighet med konsument säkerhetslagen Säkerhets- och kemikalieverket samt i vissa situationer Tullen, och dessutom är Tullen yttregränskontrollmyndighet. Konsument säkerhetslagens bestämmelser om tillsyn motsvarar inte helt och hållet den nivå som förutsätts i marknadskontrollförordningen när det gäller kontrollbefogenheter och marknadskontrollåtgärder. På brott mot skyldigheterna som gäller leksakers överensstämmelse med kraven tillämpas för närvarande straffbestämmelserna i 50 § i konsument säkerhetslagen samt strafflagens 44 kap. 1 § om hälsobrott när det är fråga om verksamhet som strider mot en föreskrift som meddelats med stöd av konsument säkerhetslagen.

Bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG (nedan *maskindirektivet*) har genomförts i Finland genom statsrådets förordning om maskiners säkerhet, som har utfärdats med stöd av både konsument säkerhetslagen och lagen om vissa tekniska anordningars överensstämmelse med gällande krav (1016/2004). Lagen om vissa tekniska anordningar överensstämmelse med gällande krav tillämpas på marknadskontrollen av maskiner som är avsedda för professionell användning och beträffande den har de lagändringar som marknadskontrollförordningen förutsätter redan genomförts. Social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde ansvarar för bestämmelserna om maskiner som är avsedda för professionell användning. Avsikten är att genom denna proposition utfärda de nationella bestämmelser som behövs som stöd för tillämpningen av marknadskontrollförordningen när det gäller maskiner som är avsedda att användas av konsumenter. På marknadskontrollen av maskiner som är avsedda att användas av konsumenter tillämpas konsument säkerhetslagens bestämmelser om tillsyn och tillsynsmyndigheter är Säkerhets- och kemikalieverket samt Tullen. På det sätt som konstaterats ovan i fråga om leksaker motsvarar konsument säkerhetslagens bestämmelser om tillsyn inte helt och hållet marknadskontrollförordningens krav. I fråga om maskiner som är avsedda att användas av konsumenter är straffbestämmelserna i 50 § i konsument säkerhetslagen tillämpliga på brott mot den ekonomiska aktörens skyldigheter, och dessutom är hälsobrott enligt 44 kap. 1 § i strafflagen tillämpligt på vissa gärningar som strider mot bestämmelser som utfärdats och föreskrifter som meddelats med stöd av konsument säkerhetslagen.

I lagen om mätinstrument föreskrivs det om de krav som ska ställas på mätinstrument och mätmetoder och om åtgärder för att verifiera att de överensstämmer med kraven. I lagen föreskrivs det dessutom om innehållsmängden i förpackade produkter och färdigförpackningar och om verifiering av bestämningen av volymen i volymmärkta flaskor. I lagen om mätinstrument ställs det krav på produkter som tillhandahålls på marknaden. På tillsynen över produkternas överensstämmelse med kraven tillämpas marknadskontrollagen. I lagen om mätinstrument ställs dessutom krav på användningen av mätinstrument. På tillsynen över de krav som gäller användningen av mätinstrument tillämpas bestämmelserna om tillsyn i lagen om mätinstrument. Lagen om mätinstrument innehåller också bestämmelser om bland annat service av mätinstrument, besiktningsorgan och anmälda organ. Genom lagen om mätinstrument och författningar som utfärdats med stöd av den har genomförts flera EU-rättsakter som hör till marknadskontrollförordningens tillämpningsområde: Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/31/EU om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av icke-automatiska vågar (nedan *direktivet om vågar*), Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/32/EU om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av mätinstrument (nedan *direktivet om mätinstrument*), rådets direktiv 75/107/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om flaskor som tjänar som mätbehållare (nedan *direktivet om volymmärkta flaskor*), rådets direktiv 76/211/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om färdigförpackning av vissa varor efter vikt eller volym (nedan *direktivet om färdigförpackningar*) samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/45/EG om fastställande av bestämmelser för färdigförpackade varors nominella mängder, om upphävande av rådets direktiv 75/106/EEG och 80/232/EEG samt om ändring av rådets direktiv 76/211/EEG.

I gasanordningslagen föreskrivs det om överensstämmelse med kraven för gasanordningar och deras tillbehör samt utrustning i anslutning till gasanordningar samt om tillsynen över dem. På marknadskontrollen av produkter enligt gasanordningslagen tillämpas marknadskontrollagen. Genom gasanordningslagen har det utfärdats sådana nationella kompletterande bestämmelser som behövs som stöd för tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/426 om anordningar för förbränning av gasformiga bränslen och om upphävande av direktiv 2009/142/EG (nedan *gasanordningsförordningen*).

Lagen om mätinstrument och gasanordningslagen hör till marknadskontrollagens tillämpningsområde, så sådana nationella kompletterande bestämmelser om marknadskontrollbefogenheter och marknadskontrollåtgärder som marknadskontrollförordningen förutsätter är redan i kraft. Bestämmelserna om påföljder i lagen om mätinstrument och gasanordningslagen uppfyller däremot inte EU-lagstiftningens krav. Artikel 4 i marknadskontrollförordningen tillämpas på produkter som hör till tillämpningsområdet för gasanordningsförordningen, direktivet om vågar och direktivet om mätinstrument. Artikel 41 i marknadskontrollförordningen förutsätter således bestämmelser om sanktioner för brott mot skyldigheterna enligt artikel 4 i förordningen inom dessa sektorer. Dessutom förutsätter marknadskontrollförordningen bestämmelser om sanktioner för brott mot skyldigheter enligt de rättsakter som uppräknas i bilaga II. Av de EU-rättsakter som genomförts genom lagen om mätinstrument återfinns i den förteckningen direktivet om volymmärkta flaskor, direktivet om färdigförpackningar samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/45/EG om fastställande av bestämmelser för färdigförpackade varors nominella mängder, om upphävande av rådets direktiv 75/106/EEG och 80/232/EEG samt om ändring av rådets direktiv 76/211/EEG.

I artikel 49 i direktivet om mätinstrument förutsätts att medlemsstaterna ska föreskriva effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för överträdelse av skyldigheterna enligt direktivet. En motsvarande bestämmelse ingår också i artikel 42 i direktivet om vågar. Straffbestämmelserna i lagen om mätinstrument är för närvarande inte tillämpliga på brott mot skyldigheter som gäller överensstämmelse med kraven enligt direktivet om mätinstrument och direktivet om vågar, eftersom marknadskontrollagen tillämpas på tillsynen över dessa skyldigheter. Enligt 49 § 1 mom. i lagen om mätinstrument ska den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot tillsynsmyndighetens förbud eller åläggande enligt 41—44 § i lagen om mätinstrument för brott mot måttbestämmelserna dömas till böter. Straffbestämmelsen är således tillämplig på sådan användning av mätinstrument som avses i lagen om mätinstrument och beträffande vilken lagen om mätinstrument tillämpas på tillsynen, men inte på mätinstrumentets överensstämmelse med kraven när marknadskontrollagen tillämpas på tillsynen. Av denna orsak behöver också påföljdsbestämmelserna om brott mot skyldigheter som gäller överensstämmelse med kraven enligt direktivet om mätinstrument och direktivet om vågar uppdateras.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Genom propositionen föreslås det sådana nationella kompletterande bestämmelser som behövs för att tillämpa marknadskontrollförordningen inom produktsektorerna för leksaker, maskiner som används av konsumenter, mätinstrument samt gasanordningar. De nationella bestämmelser som marknadskontrollförordningen förutsätter gäller i huvudsak marknadskontrollmyndighetens befogenheter och marknadskontrollåtgärder samt påföljderna för brott mot skyldigheterna som gäller produkters överensstämmelse med kraven. Till följd av ändringarna av bestämmelserna om marknadskontroll är det också nödvändigt att uppdatera påföljdsbestämmelserna till den del som leksaksdirektivet, direktivet om mätinstrument och direktivet om vågar förutsätter att medlemsstaterna utfärdar bestämmelser om sanktioner.

I detta sammanhang är principen i fall av brott som berörs av de straffbestämmelser som föreslås i lagen om leksakers säkerhet, lagen om mätinstrument och gasanordningslagen att tillsynsmetoder och administrativa tvångsmedel tillämpas i första hand och att bötesstraff enligt lagen endast tillgrips i de grövsta fallen. Det är motiverat att tillämpa motsvarande princip också om en ekonomisk aktör bryter mot de skyldigheter som i detta sammanhang föreslås att ska omfattas av straffbarhet. Bestämmelser om tillsynsmyndighetens tillsynsmetoder och administrativa tvångsmedel när det gäller tillsynen över dessa produkter ingår för mätinstruments och gasanordningars del och kommer också för leksakers del att i fortsättningen ingå i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter. Också hittills har administrativa tvångsmedel och andra tillsynsmetoder tillämpats vid motsvarande förseelser inom dessa produktsektorer. Straffbestämmelsens betydelse ska i första hand betraktas som preventiv och avskräckande.

4.1.1 Leksaker

Det föreslås att marknadskontrollagen i fortsättningen tillämpas på marknadskontrollen av leksaker. Det föreslås att lagen om leksakers säkerhet inkluderas i marknadskontrollagens tillämpningsområde. Samtidigt föreslås det att sådana bestämmelser om marknadskontroll som i fortsättningen skulle överlappa marknadskontrollagens bestämmelser upphävs i lagen om leksakers säkerhet. Det föreslås att lagen om leksakers säkerhet förses med informativa hänvisningar till marknadskontrollagen och marknadskontrollförordningen i stället för de tidigare hänvisningarna till konsument säkerhetslagen. Marknadskontrollförordningen överlämnar åt medlemsstaterna att utse marknadskontrollmyndigheter och besluta om deras arbetsfördelning. I enlighet med marknadskontrollagens bestämmelser fortsätter Säkerhets- och kemikalieverket, som för närvarande är marknadskontrollmyndighet för leksaker, att vara den myndighet som ansvarar för marknadskontrollen av leksaker. I lagen om leksakers säkerhet föreslås dessutom i fortsättningen bestämmelser om Tullens roll som marknadskontrollmyndighet i vissa situationer. Bestämmelserna motsvarar nuläget när det gäller Tullens roll.

Det föreslås också att lagen om leksakers säkerhet utökas med en ny paragraf med straffbestämmelser, eftersom straffbestämmelserna i 50 § i konsument säkerhetslagen och 44 kap. 1 § i strafflagen inte kommer att vara tillämpliga inom leksakssektorn i fortsättningen, eftersom marknadskontrollen av leksaker inte längre utförs i enlighet med konsument säkerhetslagen. Nya straffbestämmelser behövs inte bara på grund av leksaksdirektivets och marknadskontrollförordningens bestämmelser som förutsätter sanktionsbestämmelser, utan också på grund av deras förebyggande och avskräckande effekt. Genom skyldigheterna i lagen om leksakers säkerhet skyddas en särskilt sårbar konsumentgrupp från eventuellt mycket allvarliga risker som kan rikta sig mot till exempel barns liv och hälsa.

4.1.2 Maskiner som är avsedda att användas av konsumenter

I stället för den tidigare upphävda 26 § föreslås det att konsument säkerhetslagen utökas med en ny paragraf, som gäller marknadskontrollen av maskiner som är avsedda att användas av konsumenter. Konsument säkerhetslagens bestämmelser tillämpas på marknadskontrollen av maskiner som är avsedda att användas av konsumenter. Marknadskontrollförordningen förutsätter att marknadskontrollmyndigheten i vissa avseenden har mer omfattande befogenheter än befogenheterna enligt konsument säkerhetslagen. För det första saknar konsument säkerhetslagens bestämmelser sådana befogenheter att få information om äganderätten till webbplatser, köpa varuprover under fingerad identitet och begränsa åtkomsten till onlinegränssnitt eller avlägsna innehåll från onlinegränssnitt som marknadskontrollförordningen förutsätter när det gäller alla maskiner som är avsedda att användas av konsumenter. Bestämmelser om dessa befogenheter finns i marknadskontrollagen, så i paragrafen föreslås en hänvisning till de aktuella bestämmelserna i marknadskontrollagen.

Dessutom förutsätter marknadskontrollförordningen att marknadskontrollmyndigheten förfogar över befogenheter att avhjälpa fall av bristande överensstämmelse också när det är fråga om en sådan formell bristande överensstämmelse som inte orsakar en direkt fara. Sådana situationer kan gälla till exempel brister i olika anvisningar, märkningar eller andra dokument. Befogenheterna enligt 6 kap. i konsument säkerhetslagen kan användas bara när en produkt orsakar en fara. Av denna orsak föreslås i fråga om maskiner som är avsedda att användas av konsumenter att marknadskontrollagens motsvarande befogenheter i fortsättningen tillämpas när en produkt strider mot kraven men inte orsakar en fara på det sätt som avses i konsument säkerhetslagen.

I 3 mom. föreslås dessutom en bestämmelse enligt vilken på kontrollen av skyldigheterna enligt artikel 4 i marknadskontrollförordningen ska i fråga om maskiner som är avsedda att användas av konsumenter tillämpas samma befogenheter som på kontrollen av andra skyldigheter som gäller maskiner som är avsedda att användas av konsumenter.

4.1.3 Mätinstrument

I lagen om mätinstrument föreslås nya bestämmelser om förpackarens eller importörens ansvar när det gäller färdigförpackningar samt om tillverkarens ansvar när det gäller volymmärkta flaskor. Motsvarande bestämmelser ingår för närvarande i lagstiftning på lägre nivå som utfärdats med stöd av lagen om mätinstrument, men i detta sammanhang föreslås det att skyldigheterna intas i lagen om mätinstrument. De gällande skyldigheterna förändras alltså inte, trots att det föreslås att författningsnivån ändras. I lagen om mätinstrument föreslås också en förtydligande bestämmelse om att tillsynsbestämmelserna i lagen om mätinstrument tillämpas inte på marknadskontrollen av mätinstrument med undantag av den granskningsrätt som det föreskrivs om i 36 §. På marknadskontrollen av mätinstrument tillämpas marknadskontrollagen, vars tillämpningsområde omfattar lagen om mätinstrument. Tillsynsbestämmelserna i lagen om mätinstrument tillämpas på tillsynen över användningen av mätinstrument.

Det föreslås också att straffbestämmelserna i lagen om mätinstrument kompletteras med påföljder för brott om skyldigheterna som gäller mätinstrumentets överensstämmelse med kraven. Kompletteringen behövs eftersom straffbestämmelserna i lagen om mätinstrument numera inte är tillämpliga på brott mot mätinstrumentets överensstämmelse med kraven, eftersom tillsynsbestämmelsen i lagen om mätinstrument inte tillämpas på marknadskontrollen av mätinstrument. Straffbestämmelserna behöver kompletteras för att säkerställa att de bestämmelser om sanktioner som förutsätts i direktivet om mätinstrument, direktivet om vågar och marknadskontrollförordningen genomförs samt för att trygga de värden som skyddas genom kraven i lagen om mätinstrument, såsom konsument skydd samt tillförlitlig handel.

4.1.4 Gasanordningar

Det föreslås att gasanordningslagens 12 § med straffbestämmelser kompletteras i fråga om brott mot de skyldigheter som föreskrivs i artikel 4 i marknadskontrollförordningen. Marknadskontrollförordningen förutsätter att medlemsländerna föreskriver om sanktioner för brott mot de skyldigheter som föreskrivs i marknadskontrollförordningen, och därför behöver gasanordningslagens straffbestämmelser kompletteras.

4.2 Huvudsakliga konsekvenser

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för företagen

I Finland är marknadskontrollen redan i nuläget på en god nivå, och den nya marknadskontrollförordningen inverkar framför allt på marknadskontrollen av produkter som marknadsförs från tredjeland eller genom näthandel. En del av de nya bestämmelser som föreslås i detta sammanhang inom sektorerna för leksaker samt maskiner som är avsedda att användas av konsumenter berör marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och skyldigheter, och konsekvenserna av sådana bestämmelser för andras än myndigheternas verksamhet är begränsade.

Bestämmelserna om tillsynsmyndigheternas befogenheter bedöms ändå få vissa indirekta konsekvenser också för ekonomiska aktörer. Ekonomiska aktörer är beroende på sektor vanligen en produkts tillverkare, importör, distributör, tillverkarens representant samt en leverantör av distributionstjänster. För de ekonomiska aktörerna, som i huvudsak är företag, kan kostnader uppstå av att man måste sätta sig in i de nya bestämmelserna. Dessa kostnader bedöms ändå inte vara betydande, eftersom de ändringar som föreslås i bestämmelserna om marknadskontroll och produkters överensstämmelse med

kraven skiljer sig inte vad de allmänna principerna beträffar avsevärt från de gällande bestämmelserna. Marknadskontrollen av leksaker och maskiner utförs redan för närvarande i stor utsträckning enligt samma principer som de som ska tillämpas i fortsättningen. Anpassningen till de nya bestämmelserna bedöms inte medföra andra kostnader för de ekonomiska aktörerna. Genom de föreslagna ändringar riktas inga nya skyldigheter mot de ekonomiska aktörerna att påvisa överensstämmelse med kraven.

Det är svårt att uppskatta det exakta antalet ekonomiska aktörer inom de produktsektorer som är inkluderade i propositionen. När det gäller leksaker kan man anta att det finns några tiotals större aktörer i Finland, i första hand tillverkare och importörer. När man också beaktar alla företag som fungerar som distributörer inom leksakshandeln kan man anta att det finns hundratals ekonomiska aktörer i Finland. Antalet tillverkare av maskiner som är avsedda att användas av konsumenter är mycket begränsat i Finland. Däremot finns det flera importörer och distributörer, också till exempel affärskedjornas upphandlingsorganisationer, partiaffärer och detaljförsäljningsbutiker kan fungera som sådana. Vanliga maskiner som är avsedda att användas av konsumenter är till exempel maskiner som är avsedda för byggande eller renovering av hus samt trädgårdsskötsel. Många aktörer har både maskiner som är avsedda för professionell användning och maskiner som är avsedda att användas av konsumenter i sitt urval. I fråga om mätinstrument är ekonomiska aktörer exempelvis alla affärer som saluför till exempel vågar, elenergimätare samt vattenmätare. Det kan antas finnas hundratals ekonomiska aktörer inom mätinstrumentsektorn i Finland. I Finland förekommer ingen betydande tillverkning av gasanordningar. När det gäller gasanordningar kan till exempel upphandlingsorganisationer, partiaffärer och detaljförsäljningsbutiker fungera som importörer och distributörer. Vanligtvis är gasanordningar en del av produkturvalet hos på dagligvaruhandeln trädgårds- eller fritidsavdelning eller i järnhandeln. Detta beror i stor utsträckning på att användningen av gasanordningar i Finland är koncentrerad till fritiden och därmed till sådana anpassningar som används på stugor, i husbilar och husvagnar samt i fritidsbåtar.

Allmänt taget förbättrar harmoniseringen av marknadskontrollbestämmelserna och marknadskontrollmyndigheternas samarbete samt effektiviserade befogenheter kvaliteten på marknadskontrollen i Finland. Tydliga bestämmelser som verkställs effektivt kan minska situationer med bristande överensstämmelse och därigenom eventuellt förhindra kostnader till följd av situationer med bristande överensstämmelser. Harmoniserade bestämmelser kan också i någon mån antas lätta företagens administrativa börda samt främja rättssäkerheten.

De straffbestämmelser som föreslås i detta sammanhang bedöms ha indirekta ekonomiska konsekvenser för de ekonomiska aktörer som inte iakttar de tillämpliga bestämmelserna. I praktiken tillämpas straffbestämmelserna endast i de grävsta fallen av överträdelse, så straffbestämmelsernas betydelse ska i första hand ses som förebyggande. I propositionen föreslås också bestämmelser om påföljder för brott mot skyldigheterna enligt artikel 4 i marknadskontrollförordningen. De skyldigheter som åläggs ekonomiska aktörer i artikel 4 i marknadskontrollförordningen och ett effektivt genomförande av dem kan också antas ha positiva effekter, eftersom de jämnar ut konkurrensförutsättningarna mellan aktörer som är etablerade i Finland och utanför EU-området, eftersom samma skyldigheter att påvisa överensstämmelse med kraven gäller för bägge när marknadskontrollförordningen tillämpas.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Säkerhets- och kemikalieverket samt Tullen är marknads- och yttregränskontrollmyndigheter i fråga om alla produktsektorer som är inkluderade i denna proposition. Bägge myndigheterna tillämpar redan för närvarande marknadskontrollförordningen samt marknadskontrollagen vid tillsynen inom flera produktsektorer. De bestämmelser om myndigheternas befogenheter som föreslås i detta sammanhang är således inte helt nya för någondera myndigheten. Trots detta kan man anta att det krävs resurser för att skapa nya rutiner och sätta sig in i bestämmelserna också i fråga om de produktsektorer som är inkluderade i denna proposition när bestämmelserna träder i kraft. Det kan antas att den tillämpningserfarenhet och de rutiner som finns från andra produktsektorer är till hjälp för att sätta sig in i de nya bestämmelserna.

Inom sektorerna för leksaker och maskiner som är avsedda att användas av konsumenter får marknadskontrollmyndigheterna på grund av de föreslagna bestämmelserna tillgång till nya befogenheter som marknadskontrollförordningen förutsätter, såsom möjlighet att använda fingerad identitet vid anskaffning av varuprover och möjlighet att kräva till exempel att innehåll ska avlägsnas från ett onlinegränssnitt när det gäller produkter som säljs över nätet. De nya befogenheterna har inte bedömts orsaka några betydande behov av tilläggsresurser, men ibruktagandet av dem förutsätter särskilt i den inledande fasen att personalen får introduktion och att nya verksamhetsmodeller skapas. Förutom datatekniska kompetens hos myndigheterna förutsätter utövandet av befogenheterna IT-utrustning som

lämpar sig för ändamålet. Myndigheternas arbetsmängd kan dock antas öka något i samband med ibrukttagandet av de nya befogenheterna.

4.2.3 Samhälleliga konsekvenser

Propositionen kan bedömas få samhälleliga konsekvenser, av vilka den mest betydande är ett effektivare skydd för allmänna intressen. De föreslagna ändringarna innebär att tillhandahållandet på marknaden av produkter som äventyrar människors liv och hälsa, den allmänna säkerheten, konsumentskyddet eller miljön kan förhindras bättre än tidigare. Dessutom främjar en effektivare tillsyn riskhanteringen, en sund konkurrens samt förhandsingripande vid eventuell bristande överensstämmelse med kraven.

Genomförandet av marknadskontrollförordningen kan bedömas leda till en nivåhöjning för konsumentskyddet i EU, vilket också gynnar finländska konsumenter. Till exempel i situationer när en produkt beställs via internet från ett tredjeland till en slutanvändare i Finland bör den ekonomiska aktören kunna visa att den överensstämmer med kraven i enlighet med artikel 4 i marknadskontrollförordningen. Dessutom ska namnet på den ekonomiska aktör som avses i artikel 4, ett registrerat produktnamn eller varumärke och kontaktuppgifter framgå av produkten, dess förpackning eller ett medföljande dokument. Det kan bedömas främja inte enbart konsumentskyddet och konsumenternas tillgång till information, utan också produktens spårbarhet i den globala varukedjan i allmänhet. Som helhet gör förordningen den inre marknads funktion och skyddet för slutanvändare av produkter, konsumenter och arbetstagare effektivare och smidigare i EU.

Marknadskontrollförordningen, leksaksdirektivet, direktivet om mätinstrument och direktivet om vågar innehåller en skyldighet för medlemsländerna att föreskriva nationellt om sanktioner för brott mot skyldigheterna enligt EU-bestämmelserna. I anslutning till brott mot skyldigheterna enligt artikel 4 i marknadskontrollförordningen är det i detta sammanhang nödvändigt att föreslå nya påföljdsbestämmelser i fråga om leksaker, mätinstrument och gasanordningar. I fråga om de rättsakter som nämns i bilaga II till marknadskontrollförordningen behöver det dessutom föreslås kompletterande påföljdsbestämmelser i lagen om mätinstrument när det gäller färdigförpackningar och volymmärkta flaskor. När straffbestämmelsernas struktur i leksakslagen och lagen om mätinstrument uppdateras för att motsvara marknadskontrollförordningens krav behöver man samtidigt säkerställa att påföljdsbestämmelserna också motsvarar kraven i leksaksdirektivet, direktivet om mätinstrument och direktivet om vågar samt att de uppfyller de nationella kraven på straffbestämmelser. Av dessa orsaker föreslås att straffbestämmelserna i leksakslagen och lagen om mätinstrument i detta sammanhang uppdateras även i något större utsträckning.

Det påföljdssystem som beskrivs ovan samt effektivare befogenheter för marknadskontrollmyndigheterna kan bedömas få en avskräckande effekt, vilket kan sporra ekonomiska aktörer till att säkerställa överensstämmelsen med kraven och agera lagenligt. På detta sätt kan man minska situationerna med bristande överensstämmelse och de skadliga konsekvenser som de har för till exempel människors hälsa, egendom och konsumentskyddet. Vad gäller fastställandet av sanktioner samt utövandet av marknadskontrollmyndigheternas befogenheter är det viktigt att proportionalitetsprincipen och de allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna respekteras. Marknadskontrollmyndigheterna bör bedöma i det enskilda fallet att den risk som riktas mot allmänna intressen står i rätt proportion till den valda åtgärden och att åtgärden inte inskränker de grundläggande fri- och rättigheterna mer än nödvändigt. Också de ekonomiska aktörernas rättigheter ska tillgodoses vid förfarandet.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

I detta sammanhang föreslås det att lagen om leksakers säkerhet inkluderas i marknadskontrollagens tillämpningsområde. Det är möjligt att genomföra de nationella lagändringar som genomförandet av marknadskontrollförordningen förutsätter också till exempel genom att foga behövliga bestämmelser till lagen om leksakers säkerhet så att marknadskontrollagen inte skulle utnyttjas inom denna sektor. Enligt den bedömning som gjorts under beredningen lämpar sig emellertid marknadskontrollagen bra för marknadskontrollen av leksaker och för såväl marknadskontrollmyndigheterna som de ekonomiska aktörerna är det bra att bestämmelserna överensstämmer med andra produktsektorer.

I lagen om leksakers säkerhet föreslås också bestämmelser om tillsynsmyndigheternas uppgiftsfördelning inom marknadskontrollen och i detta sammanhang är det möjligt att ändra uppgiftsfördelningen jämfört med nuläget. När det gäller leksaker har både Säkerhets- och

kemikalieverket och Tullen utfört tillsyn, vardera självständigt inom det egna ansvarsområdet i enlighet med vad som föreskrivs i konsument säkerhetslagen. Båge myndigheterna har också självständig beslutanderätt när det gäller tillsynsfall. Avsikten med propositionen är att dessa myndigheters tillsynsuppgifter och praxis ska fortsätta, eftersom denna samarbetsmodell har visat sig vara ett effektivt och ändamålsenligt verksamhetsätt med avseende på dessa myndigheternas kompetens och resursanvändning. I detta sammanhang föreslås således inga ändringar i arbetsfördelningen mellan Säkerhets- och kemikalieverket och Tullen.

I denna proposition föreslås det nya straffbestämmelser i lagen om leksakers säkerhet, lagen om mätinstrument och gasanordningslagen. Under beredningen har möjligheten att införa en administrativ påföljdsavgift behandlats inom de sektorer för vilka nya påföljdsbestämmelser föreslås. Bedömningen har utmynnat i att det för närvarande inte är möjligt att införa administrativa påföljder. En reform av påföljdssystemet kräver en vidsträckt granskning, och inom tidsramen för det nationella genomförandet av marknadskontrollförordningen finns det inte förutsättningar för en sådan. Det bör också noteras att det i de gällande bestämmelserna endast föreskrivs om straffrättsliga påföljder. Under beredningen har det bedömts vara motiverat att tillämpa straffrättsliga påföljder till följd av arten av den verksamhet som föreslås sanktioneras.

När det gäller maskiner som är avsedda att användas av konsument genomförs marknadskontrollförordningen i detta sammanhang och ett alternativ skulle vara att utnyttja marknadskontrollagen i marknadskontrollregleringen genom att inkludera sektorn i marknadskontrollagens tillämpningsområde. Det skulle emellertid vara författningstekniskt utmanande att inkludera sektorn för maskiner som är avsedda att användas av konsument i marknadskontrollagens tillämpningsområde och det skulle förutsätta mer omfattande lagstiftningsändringar. Sådana ändringar skulle kunna innebära till exempel att bestämmelserna om maskiner som är avsedda att användas av konsument skulle lösas från konsument säkerhetslagens ramverk och att det skulle beredas en helt ny lag om överensstämmelse med kraven hos maskiner som är avsedda att användas av konsument samt att en sådan ny lag skulle inkluderas i marknadskontrollagens tillämpningsområde. Om konsument säkerhetslagens tillsynsbestämmelser inte längre skulle tillämpas inom sektorn för maskiner som är avsedda att användas av konsument, skulle det också innebära att straffbestämmelserna i 50 § i konsument säkerhetslagen inte längre skulle vara tillämpliga inom denna sektor. Av denna orsak borde straffregleringen genomföras på något annat sätt, vilket skulle förutsätta mer omfattande lagstiftningsändringar.

Under beredningen har man bedömt att i detta sammanhang är det inte ändamålsenligt att föreslås mer omfattande reformer av bestämmelserna om maskiner som är avsedda att användas av konsument än de som beskrivs ovan. Sådana ändringar skulle förutsätta en totalreform av lagstiftningen eller åtminstone omfattande ändringar i bestämmelsernas innehåll och struktur. Bestämmelserna på EU-nivå håller på att revideras, eftersom Europeiska kommissionen den 21 april 2021 överlämnade ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om maskinprodukter (COM(2021) 202 final), som ska ersätta det nuvarande maskindirektivets bestämmelser. Behandlingen av förslaget till förordning har avancerat i EU:s institutioner och den nya förordningen väntas bli tillämplig under de närmaste åren. Den nya förordningen förutsätter också att de nationella bestämmelserna om maskiner revideras, eftersom innehållet i bestämmelserna på EU-nivå kommer att revideras, och dessutom förutsätter ändringen av EU-rättsaktsinstrument från direktiv till förordning ändringar i de nationella bestämmelserna. Den nationella lagstiftningen om maskiner måste alltså reformeras under de närmaste åren och därför är avsikten att i detta sammanhang föreslå endast sådana begränsade ändringar i bestämmelserna om maskiner som är nödvändiga för genomförandet av marknadskontrollförordningen. Eftersom en mer omfattande reform av bestämmelserna är att vänta under de närmaste åren är det inte ändamålsenligt att i detta skede föreslås stora innehållsmässiga ändringar i den nationella lagstiftningen, eftersom detta skulle försämra regleringsomgivningens förutsägbarhet och konsekvens, vilket skulle skada såväl de ekonomiska aktörerna och konsumenterna som tillsynsmyndigheterna.

5.2 Handlingsmodeller som används eller planeras i andra medlemsstater

5.2.1 Sverige

Sverige har ingen allmän lag om marknadskontroll. Marknadskontrollförordningen har genomförts etappvis även i Sverige. I maj 2021 överlämnades i Sverige det första lagförslaget om genomförande av marknadskontrollförordningen (propositionen Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning, prop. 2020/21:189). Lagändringarna trädde i kraft den 16 juli 2021 och genom dem säkerställdes att marknadskontrollmyndigheterna har tillräckliga befogenheter inom nio produktsektorer samt utfärdades bestämmelser i anslutning till det centrala samordningskontoret och den nationella

marknadskontrollstrategin. I nästa fas avsikten att genomföra ändringar i cirka 40 sektorvisa lagar som genomför EU-produktbestämmelser. Samrådet om lagändringarna i nästa fas avslutades i mars 2022. Dessutom bereds andra lagändringar som hänför sig till marknadskontrollmyndigheternas arbetsfördelning. Enligt planen ska alla lagändringar som hänför sig till genomförandet av marknadskontrollförordningen ha trätt i kraft senast i juli 2022.

5.2.2 Danmark

I Danmark utfärdades en lag om produkter och marknadskontroll i juni 2020 (lov nr. 799 af 09/06/2020). Den allmänna lagen kompletterar marknadskontrollförordningen, men i den finns också bestämmelser om annan marknadskontroll och om produktkrav. Säkerhetsstyrelsen (Sikkerhedsstyrelsen, Danish Safety Technology Authority) har utsetts till huvudsaklig verkställande myndighet. Den verkställande myndigheten får temporärt förbjuda leverans, försäljning, visning eller annat tillhandahållande av en produkt som anses medföra en risk. I detta sammanhang krävs det inte uttryckligen att risken är allvarlig. Beslutet får riktas till vilken aktör som helst som har släppt ut produkten på marknaden, men dess varaktighet får inte överskrida vad som behövs för att genomföra tillsynsåtgärden. Den verkställande myndigheten får ge kompletterande anvisningar till en ekonomisk aktör som inte iakttar reglerna i den allmänna lagen, tillämpliga sektorlagar eller marknadskontrollförordningen. Inspektionsrätten har också utsträckt till privata lokaler, men endast till den del det krävs för den lagstadgade tillsynen över hissar och annan lyftutrustning, tryckbärande anläggningar, elektriska produkter eller gasdrivna anordningar.

Påföljderna enligt den allmänna lagen tillämpas sekundärt i förhållande till speciallagarna. Bötesstraff som döms ut av domstol är den huvudsakliga påföljden för de brott som förtecknas i lagen, men under försvårande omständigheter kan straffet vara fängelse i högst två år. Flera brott kan bestraffas både enligt den allmänna lagen och enligt en produktspecifik speciallag. Om någon upprepade gånger har brutit mot den allmänna lagen eller mot regler som meddelats med stöd av den och ett av brotten medför fängelse och ett annat böter, får domstolen utöver fängelsestraffet också döma ut böter.

5.2.3 Estland

I Estland föreskrivs det om marknadskontroll och produktsäkerhet i TNVS-lagen (toote nõuetele vastavuse seadust), och dessutom föreskrivs det närmare om produktkrav i speciallagar. Marknadskontrollförordningen genomförs huvudsakligen genom nödvändiga ändringar i den allmänna TNVS-lagen, dels genom direkta hänvisningar till förordningen, dels genom nya materiella ändringar i lagen; till exempel skrivs de nya befogenheterna för tillsynsmyndigheterna in i den allmänna lagen. Nödvändiga ändringar görs också i vissa sektorlagar. Den allmänna lagen tillämpas på tillsynen över produkter såväl inom tillämpningsområdet för den harmoniserade unionsrätten som den nationella lagstiftningen. Marknadskontrollmyndigheternas befogenheter tillämpas på samma sätt på tillsynen över alla produktsektorer. För brott mot den allmänna lagen kan böter utdömas, och deras belopp varierar med brottet.

5.2.4 Tyskland

Allmänna bestämmelser om marknadskontroll finns i avsnitt 6 i produktsäkerhetslagen (Produktsicherheitsgesetz, ProdSG) och i författningar som utfärdats med stöd av den. Största delen av de bestämmelserna överförs till en ny marknadskontrolllag (Marktüberwachungsgesetz, MÜG) som stiftas i samband med genomförandet av marknadskontrollförordningen och som ska tillämpas i hela förbundsstaten. Den nya marknadskontrollagen är en allmän lag, och produktsäkerhetslagen blir en speciallag vad gäller bestämmelser om marknadskontroll. Avsikten är också att överföra bestämmelserna om informations- och anmälningsplikt i avsnitt 7 i den gällande produktsäkerhetslagen till den nya marknadskontrollagen. I den nya marknadskontrollagen kommer det att finnas bestämmelser om tillsynen över produkter såväl inom tillämpningsområdet för den harmoniserade unionsrätten som den nationella lagstiftningen. De tyska förbundsländernas myndigheter har huvudansvaret för att verkställa marknadskontrollen, men en del av ansvaret har också fördelats mellan förbundsstatens myndigheter, såsom tillsynen över kemikaliers och byggnadsprodukters överensstämmelse med kraven.

6 Remissvar

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I detta sammanhang föreslås det att det i fortsättningen föreskrivs på lagnivå om vissa skyldigheter som ingår i bestämmelser på lägre nivå än lag. Det är fråga om förpackarens och importörens skyldighet enligt 8 § i handels- och industriministeriets beslut om färdigförpackningar (179/2000) att säkerställa att produkten stämmer överens med kraven samt om tillverkarens skyldighet enligt 6 § i handels- och industriministeriets beslut om flaskor som tjänar som mätbehållaren (180/2000) att se till att volymmärkta flaskor stämmer överens med kraven. Det föreslås att det i fortsättningen föreskrivs om dessa skyldigheter i lagen om mätinstrument. Avsikten är att upphäva överlappande skyldigheter i handels- och industriministeriets ovannämnda beslut. I detta sammanhang är avsikten inte att föreslå några större ändringar i besluten.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft våren 2023. Den målsatta tidpunkten för ikraftträdandet påverkas av att alla bestämmelser i marknadskontrollförordningen har tillämpats från och med den 16 juli 2021. Målet är att de kompletterande nationella bestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt så att marknadskontrollförordningens bestämmelser kan börja tillämpas fullt ut. Enligt artikel 41 i marknadskontrollförordningen ska medlemsstaterna ha anmält sanktionerna till kommissionen senast den 16 oktober 2021. Målet är att de påföljdsbestämmelser som föreslås i denna proposition ska kunna anmälas till kommissionen så snabbt som möjligt.

10 Förhållande till andra propositioner

De nationella kompletterande bestämmelser som behövs som stöd för marknadskontrollförordningen har utfärdats etappvis under åren 2020 och 2021 till följd av bland annat olika förvaltningsområdens sektorvisa behov. Det föreslogs att marknadskontrollagens bestämmelser skulle anpassas på det sätt som marknadskontrollförordningen förutsätter i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag med om ändring av lagen om marknadskontrollen av vissa produkter och till lagar som har samband med den (RP 139/2021 rd), som överlämnades till riksdagen den 23 september 2021. I det sammanhanget föreslogs det att marknadskontrollagens tillämpningsområde skulle utvidgas och föreslogs behövliga ändringar i flera sektorlagar. Lagändringarna trädde i kraft den 11 april 2022. Dessutom har kompletterande bestämmelser som behövs som stöd för marknadskontrollförordningen för olika produktsektorer utfärdats genom flera andra propositioner som har beretts inom olika förvaltningsområden.

Vid kommunikationsministeriet har beretts regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om transport av farliga ämnen och till lagar som har samband med den (RP 220/2021 rd), som har överlämnats till riksdagen den 18 november 2021. I den propositionen föreslås det att 1 § 1 mom. i marknadskontrollagen ändras, och ändringar i det föreslås också i denna proposition, vilket måste beaktas i riksdagsbehandlingen av propositionerna.

Vid jord- och skogsbruksministeriet har beretts regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om gödselmedel och till lagar som har samband med den (RP 32/2022 rd), som har överlämnats till riksdagen den 24 mars 2022. I den propositionen föreslås det att 1 § 1 mom. i marknadskontrollagen ändras, och ändringar i det föreslås också i denna proposition, vilket måste beaktas i riksdagsbehandlingen av propositionerna.

Vid social- och hälsovårdsministeriet har beretts regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om genomförande av direktivet om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (RP 41/2022 rd), som har överlämnats till riksdagen den 7 april 2022. Avsikten är att den nya lagen om tillgänglighetskrav för produkter ska inkluderas i marknadskontrollagens tillämpningsområde och i den propositionen föreslås det att 1 § 1 mom. i marknadskontrollagen ändras, och ändringar i det föreslås också i denna proposition, vilket måste beaktas i riksdagsbehandlingen av propositionerna.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De föreslagna bestämmelserna bör för det första bedömas utifrån rättsstatsprincipen och förvaltningens lagbundenhet, som tryggas i 2 § 3 mom. i grundlagen, eftersom det är fråga om en lag där utövningen av offentlig makt bestäms. Enligt grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag, och lag ska noggrant iaktas i all offentlig verksamhet. Därför föreslås det att det föreskrivs exakt på lagnivå om myndigheterna samt om myndigheternas befogenheter och utövningen av dem.

Den nya påföljdsregleringen bör bedömas med beaktande av de allmänna kriminaliseringsprinciperna. I 8 § i grundlagen föreskrivs det om den straffrättsliga legalitetsprincipen. Enligt paragrafen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. För brott får inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks. Den straffrättsliga legalitetsprincipen inbegriper ett särskilt krav på att lagen ska vara exakt. Enligt principen ska brottsrekvisitet för varje brott anges tillräckligt exakt i lagen för att det utifrån bestämmelsens lydelse ska gå att sluta sig till om en åtgärd eller försummelse är straffbar (se GrUU 20/2018 rd, s. 2/I, GrUU 37/2016 rd, GrUU 3/2015 rd, GrUU 56/2014 rd). Av de straffbestämmelser som föreslås i denna lag framgår det också vems skyldighet som överträds och vilken skyldighet det är fråga om. Utifrån de föreslagna straffbestämmelsernas ordalydelse går det alltså att sluta sig till vilken åtgärd eller försummelse som är straffbar, och bestämmelserna är inte till den delen problematiska med tanke på 8 § i grundlagen.

Det bör beaktas att bötesstraff innebär ingrepp i den dömdes egendom. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis måste straffbestämmelser uppfylla de allmänna förutsättningarna för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna. Kravet på proportionalitet förutsätter en avvägning av om det är nödvändigt att kriminalisera en handling för att skydda det bakomliggande rättsobjektet och om straffpåföljdens stränghet står i rätt proportion till gärningens klanderbarhet (GrUU 56/2014, s. 3). Eftersom straffrätten till sin karaktär ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna bör den tillämpas som det sista möjliga alternativet (ultima ratio-principen). Det bör göras en avvägning av om samma syfte kan nås på något annat sätt som innebär ett mindre ingrepp i de grundläggande fri- eller rättigheterna än kriminalisering (se GrUU 48/2017 rd s. 7, GrUU 23/1997 rd, s. 2/II) och om det finns ett vägande samhälleligt behov av att kriminalisera en handling och en godtagbar grund inom systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 9/2016 rd, s. 2, GrUU 23/1997 rd, s. 2/II). Dessa aspekter har beaktats i motiveringarna till de lagar som föreslås bli inkluderade i tillämpningsområdet för marknadskontrollagen och till vilka straffbestämmelser föreslås bli fogade. Införandet av straffrättsliga påföljder har under beredningen bedömts vara motiverat med hänsyn till arten av den verksamhet som enligt förslaget ska vara förenad med sanktioner. Det bör också noteras att det i de gällande bestämmelserna endast föreskrivs om straffrättsliga påföljd inom de aktuella produktsektorerna.

I enlighet med vad som beskrivs i specialmotiveringen och i avsnitt 8 föreslås i detta sammanhang att lagen om mätinstrument utökas med bestämmelser om vissa skyldigheter som för närvarande regleras i handels- och industriministeriets beslut. Skyldigheterna är sådana beträffande vilka det i detta sammanhang föreslås straff om de överträds uppsåtligt. Enligt 80 § i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Under beredningen har det bedömts att skyldigheter i fråga är sådana som det behöver föreskrivas om i lag. Bestämmelserna motsvarar det rådande rättsläget, men i fortsättningen föreskrivs det om skyldigheterna på lagnivå.

I 18 och 27 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) finns bestämmelser om fördelningen av behörigheten mellan riket och landskapet Åland. Vid genomförandet av Europeiska unionens lagstiftning fördelas ansvaret enligt fördelningen av behörighet i självstyrelselagen. Den gällande marknadskontrollagens horisontella karaktär är i stor utsträckning en teknisk lösning genom vilken marknadskontrollen av vissa produktsektorer, den yttre gränskontrollen och myndigheterna har förenhetligats. Den horisontella lagen är starkt beroende av produktbestämmelserna inom dess tillämpningsområde. Därför har utgångspunkten varit att behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet bör bedömas enligt produktbestämmelserna och den bakomliggande EU-lagstiftningen. Bedömningen påverkas också av att landskapet har behörighet i fråga om näringsverksamhet med vissa begränsningar (18 § 22 punkten), beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet (18 § 25 punkten) samt utsättande och utdömmande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet (18 § 26 punkten).

I fråga om de bestämmelser som nu föreslås är behörigheten delad mellan landskapet och riket. I enlighet med 27 § 19 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om mätredskap. Landskapet har ansetts ha lagstiftningsbehörighet i fråga om konsumentssäkerhetsärenden. I bestämmelserna om konsumentssäkerhet är det fråga om ärenden där landskapet Åland har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 6 punkten (allmän ordning och säkerhet, 12 punkten (hälso- och sjukvård) och 22 punkten (näringsverksamhet) i självstyrelselagen. Landskapet har ansetts ha lagstiftningsbehörighet i fråga om bestämmelserna om leksaker, maskiner som är avsedda att användas av konsumenter och gasanordningar när det är fråga om produktsäkerhet och en konsumentprodukt.

Kläm

På de grunder som anges ovan och eftersom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 innehåller bestämmelser som föreslås bli kompletterade genom lag, föreläggs riksdagen följande lagförslag: